

O. Missuna

"Pokrzywdzony na skutek przestępstwa", praca zbiorowa, red. P. S. Dągiel, Władystok 1974 : [recenzja]

Palestra 20/1(217), 86-88

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

4.

Praca zbiorowa: *Pokrzywdzony na skutek przestępstwa*, pod red. P. S. Dagiela, Władywostok 1974

W związku z dziesięcioleciem (w lutym 1974 r.) powstania katedry prawa karnego, procedury i kryminalistyki na Wydziale Prawa Państwowego Uniwersytetu Dalekowschodniego z siedzibą we Władywostoku została wydana zbiorowa praca pod redakcją kierownika wymienionej katedry, prof. dra P. S. Dagiela, poświęcona nowej dziedzinie kryminologii, jaką jest wiktymologia (od łacińskiego słowa *victima* — ofiara, pokrzywdzony lub ten, którego interes został wskutek popełnienia przestępstwa naruszony). Nawiązuje ona do pierwszej w nauce radzieckiego prawa karnego pracy obejmującej to zagadnienie, a mianowicie do książki L. W. Franka pt.: *Wiktymologia i wiktymost'* (Nauka o pokrzywdzonym i pokrzywdzeniu) o pewnym nowym kierunku teorii i praktyki w walce z przestępczością (Duszanbe, 1972, st. 112).

Jak wynika z przedmowy prof. P. S. Dagiela, poszczególne rozdziały recenzowanej książki są wynikiem prac badawczych przeprowadzonych na marginesie wymienionej wyżej książki L. W. Franka we Władywostoku, Moskwie, Duszanbe i Kazaniu z ogromną przewagą opracowań pracowników naukowych Państwowego Uniwersytetu Dalekowschodniego we Władywostoku (10 artykułów na ogólną liczbę 14). Autorzy usiłowali rozpatrzyć różne aspekty nauki o pokrzywdzonym. Pominęli oni kwestie, które już znalazły dokładne naświetlenie w radzieckiej literaturze prawniczej (zwłaszcza karno-proceduralnej i kryminalistycznej), natomiast skupili swoją uwagę na nowych zagadnieniach, jakie zostały w sposób dyskusyjny wysunięte przez współczesną praktykę na tle walki z przestępczością. Kolejtyw katedry prawa karnego Uniwer-

sytetu we Władywostoku traktuje tę pracę jako *sui generis* sprawozdanie z wykonanej pracy i oczekuje wywołania dyskusji na temat poruszonych w książce zagadnień.

Kolejne prace poszczególnych autorów poświęcone są niektórym teoretycznym zagadnieniom wiktymologii w ujęciu radzieckich uczonych, analizie pozycji pokrzywdzonego w radzieckim prawie karnym oraz osobowości pokrzywdzonego i celowości kary. Zajmują się one m. in. osobowością pokrzywdzonego i jego zachowaniem się w razie winy nieumyślnej w sprawach o przestępstwa skierowane przeciwko osobie (R. I. Michejew), analizują tę osobowość w sensie jej kryminologicznej woli (W. S. Mińska), badają zachowanie się pokrzywdzonego i wpływ tego zachowania na poziom ukrytej przestępczości (I. N. Twierdaja i T. K. Szczegłowa). Ta ostatnia praca w niezwykle interesujący sposób analizuje przyczyny, dla których pokrzywdzeni nieraz nie zawiadamiają o popełnionym na ich szkodę przestępstwie, analizuje pobudki ich postępowania, wynikające z braku zaufania do możliwości wykrycia sprawcy przestępstwa i jego ukarania albo z niechęci ujawniania pewnych szczegółów swego życia osobistego, wreszcie z niewłaściwości postępowania pokrzywdzonych i obawy odpowiedzialności karnej za działanie związane z popełnionym na ich szkodę przestępstwem. Z kolei R. M. Gotlib w swym artykule bada rolę nadzoru prokuratorskiego w walce z ukrytym pokrzywdzeniem (pokrzywdzenie *latens*), zwraca również uwagę na socjologiczne i psychologiczne przesłanki ukrywania faktu pokrzywdzenia, wskazując jednocześnie metody, jakie powinny być przez władze ścigania stosowane

w celu ujawnienia ukrytej przestępczości i ukrywanego pokrzywdzenia.

Ponadto praca kreśli obraz obrony przed sądem interesów pokrzywdzonego (I. M. Riezniczenko), precyzując pojęcie jego prawnych interesów, podając klasyfikację pokrzywdzonych, podstawy wzajemnych stosunków między pokrzywdzonymi oraz reprezentujących ich interesy adwokatów, wreszcie wskazując środki obrony tych interesów. W artykule W. A. Nomokonowa autor zastanawia się w bardzo wnikliwy i interesujący sposób nad postawionym niedawno w nauce prawa karnego i kryminologii zagadnieniem roli kryminogennej zachowania się i postępków pokrzywdzonego. Autor podkreśla wpływ jego osobowości (nieletni, bezradny przy przestępstwach przeciwko osobie), prowokacji, lekko-myślności, braku nadzoru, amoralnego postępowania przy przestępstwach przeciwko mieniu itp., a ponadto podaje interesującą i niezwykle w tym zakresie pouczającą statystykę. *De lege ferenda* podkreśla autor, że tylko nieletność i bezradność pokrzywdzonego stanowią okoliczność obciążającą przewidzianą w kodeksie karnym, natomiast wszystkie inne wymienione poprzednio przykładowo fakty sprzyjające przestępczości, pobudzające ją lub nawet prowokujące, nie znajdują żadnego odpowiednika w ustawach karnych, jakkolwiek przy ocenie niebezpieczeństwa społecznego czynów przestępnych właściwa analiza postępowania pokrzywdzonych stwarza możliwość skutecznego zapobiegania przestępczości.

Książka zawiera ponadto krótkie opracowania na temat roli nieletniego jako pokrzywdzonego (L. J. Romanowa), omówienie szkody jako podstawy uznania kogoś za pokrzywdzonego (B. W. Skripchenko), wreszcie uwagi na temat zadań wiktimologii w kryminalistyce (D. A. Turczyn).

Specjalną uwagę w niniejszej recen-

zji chciałbym zwrócić na pracę kazańskiego adwokata Borysa Usijewicza. W tej jedynej pracy z zakresu prawa porównawczego autor poświęca wiele uwagi wnikliwie opracowanej analizie działania pokrzywdzonego w procedurze karnej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Autor akcentuje, że ma wyraźnie na myśli „działanie” pokrzywdzonego, a nie jego „pozycję procesową”, ponieważ wyraża ono określony, dynamicznie rozwijający się system działań zawierających oznaki „względnej autonomii w jego funkcjonowaniu”. Autor kreśli rolę oskarżyciela posiłkowego, oskarżyciela prywatnego i powoda cywilnego, precyzując różnice istniejące między tymi trzema pojęciami. Porównując przepisy polskiego prawa procesowego z obowiązującymi przepisami w Związku Radzieckim, autor podnosi bardzo precyzyjne określenie pojęcia pokrzywdzonego w polskim procesie karnym w przeciwieństwie do przepisu art. 53 k.p.k. RSFR. Obowiązujące w Polsce prawo stwierdza wyraźnie w art. 40 § 1 k.p.k., że pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Redakcja odpowiedniego przepisu art. 53 k.p.k. RSFR stała się podstawą jego sprzecznej interpretacji, czy pokrzywdzonym może być tak osoba fizyczna jak i prawna, przy czym z wyjątkiem M. S. Strogonowicza („Kurs sowieckiego ugołownego procesu”, 1968) większość uczonych stwierdza, że pokrzywdzonym może być jedynie osoba fizyczna.

Nie zamierzam tu streszczać pozostałych wywodów B. Usijewicza, gdyż temat odnoszący się do uregulowania pozycji pokrzywdzonego w polskim procesie karnym jest czytelnikom „Palestry” dobrze znany. Pragnę tu tylko podkreślić, że B. Usijewicz wykazał w swej pracy ogromną erudycję i głęboką znajomość polskiej bibliografii

prawniczej odnoszącej się do tego tematu, co niewątpliwie wywoła u radzieckiego prawnika duże zainteresowanie i może mu przynieść znaczną korzyść.

Jeśli chodzi o polskiego czytelnika, to należy stwierdzić, że jakkolwiek nasza literatura prawnicza w cytowanych przez B. Usijewicza pracach poświęca dużo miejsca zagadnieniom związanym z pokrzywdzonym, to jednak wiktimologia — jako specjalny dział kryminalistyki — nie została jeszcze w naszym piśmiennictwie wyod-

rębiona i potraktowana jako dyscyplina specjalna. Dlatego też zaznajomienie się zarówno z pierwszą na ten temat radziecką pracą naukową L. W. Franka, o której wspominałem na wstępie, jak i z rozszerzającym tę książkę zrecenzowanym tu zbiorowym opracowaniem Uniwersytetu Dalekowschodniego we Władywostoku może się okazać bardzo korzystne również dla polskiego prawnika teoretyka oraz praktyka.

O. Missuna

NACZELNA RADA ADWOKACKA

Uchwały Prezydium NRA

Uchwała

Prezydium NRA z dnia 20 listopada 1975 r.

w sprawie ustalenia trybu postępowania przy badaniu okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz w drodze do pracy i z pracy adwokatów i pracowników organów samorządu adwokackiego

Na podstawie art. 55 ust. 1 pkt 4. u.o.u.a. Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej postanowiło, co następuje:

I

1. Adwokaci-członkowie zespołów adwokackich i organów adwokatury oraz pracownicy organów adwokatury podlegają przepisom ustawy z dnia 1.VI.1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. Nr 20, poz. 105) oraz przepisom rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5.XII.1974 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 47, poz. 287) z uwzględnieniem specyfiki i struktury organizacyjnej adwokatury.

2. Okoliczności i przyczyny wypadków przy pracy adwokatów-członków zespołów adwokackich oraz pracowników zespołu adwokackiego i organów samorządu adwokackiego bada i ustala zespół, w skład którego wchodzi:

a) przedstawiciel właściwej rady adwokackiej jako przewodniczący, wyznaczony przez dziekana rady adwokackiej spośród członków rady adwokackiej,

b) przedstawiciel rady zakładowej lub delegat związku zawodowego przy radzie adwokackiej. W razie braku tych organów rada adwokacka powinna zawiadomić o wypadku Zarząd Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Państwowych